

Skomagerpolka på toppede brosten

Noget om skomagere i det gamle Ribe

Af Søren Mulvad

Læser man Ribe bys ældste tingbøger, kan det være underholdende at bemærke, hvilke navne vore tidligere bysbørn var kendt under. Der fandtes tidligere ikke nogen navnelov, der påbød brug af faste slægtsnavne, og antallet af brugelige personnavne var ikke så stort. Der var mange Jens-er, Niels-er, Katrine-r og Anna-er. For bedre at kunne holde de enkelte ude fra hverandre, brugte man en mængde tilnavne. Ofte var det naturligvis fadernavnet, der blev anvendt: Niels Mikkels for eksempel, – altså Mikkels søn Niels. I andre tilfælde tyede man til at angive personerne ved deres håndtering: Hans Bartskeer, Christen Remsnider, Erik Knokkelhugger og Jens Stadsbud for at nævne nogle enkelte. Kvinderne blev oftest omtalt ved deres mænds navne, Anne Nielskone, Katrine Ogesdatter og lignende. Ogge er formodentlig en ældre stavemåde for Åge.

Skomagerarbejdets kvalitet.

En profession, der springer i øjnene ved hyppig omtale i stadens tingbøger, er skomagerne. I den ældste del af den ældste bevarede tingbog fra 1561 forekommer Niels Skomager fire gange, Thomas Skomager tre gange og Bror, Claus, Staffen, Per Jensen og Simon, alle med kaldenavnet Skomager, hver en gang. Det er overhovedet den hyppigst repræsenterede stand i denne tingbog. Skomagerne suppleres med andre læder-håndværk, remsnidere (saddelmagere), skovere (garvere), skindere (flår

døde dyr). Alle var det folk, som – set med vore øjne – var beskæftiget med gedigne håndværk; men som i samtiden ansås for mislibige på grund af deres nære afhængighed af rakkerne – nærmest en art kasteløse, som ingen ville have at gøre med, – ikke ville berøre. De kunne end ikke aflægge lovlig ed for retten. Deres stilling svarede til dagens Indiens kasteløses.

De ældste bevarede sager drejer sig om, hvorvidt en skomager havde leveret propert arbejde eller ej. I april 1561 indkaldte en skomager seks vidner, som skulle afgøre, om et par støvler, han havde forfærdiget, var af ordentlig kvalitet. »De svarede alle endrægtigen, at han havde arbejdet for dennem som en Danne-mand, og takkede ham for godt Arbejde«. Et syvende vidne ved navn Hans dukkede imidlertid op fra tilhørerkredsen. »Han takkede Rasmus Hansen ikke godt for sit Arbejde, thi han havde gjort et par Sko til Hans otte Dage tilforn, som nu var så fordærvede, at Staffen Skomager måtte gøre ham et Par nye igen«. Denne Hans var en tjener hos den kongelige jægermester Anders Bing. Et par uger senere var samme skomager kaldt for retten igen af oldermændene for skomagerlauget, Jep Andersen Kraft, som tillige var borgmester. I 24 gode mænds nærværelse udtalte oldermændene om Rasmus Hansen: »Nej, han er ikke god for Embedet«! Ergo skulle man tro, at samme mand måtte finde sig et nyt arbejde at fortjene sin føde ved. Han gav dog ikke så let køb. Han hen-

viste til, at han tidligere havde ansøgt om optagelse i laugget og om at blive borger i Ribe. Den gang havde oldermænd blot spurgt: »Est du ikke god for at gøre Sko, kan du ikke komme udi Embedet!« Rasmus Hansen havde da klarlagt sig med at sige: »Kære Borgmester, und mig at være Borger, så vil jeg gøre Tøfler, bruge Købmandsskab og nære mig, hvor jeg kan.« Manden havde altså oprindelig ansøgt om borgerskab som tøffelmager, og var tilsyneladende blevet antaget som sådan.

Rasmus Hansen fortsatte sine forsøg på at blive anerkendt som skomager. Han forlangte nu et par støvler vurderet af otte nye, uvildige mænd. De otte blev udnævnt, fik støvlerne udleveret og gik ud af tinget for at se dem efter i sømmene. Da de havde voteret, kom de ind »og svarede, at disse Støvler ej var godt Arbejde.« Rasmus Hansen blev derefter atter udvist af skomagerlauget. Han påberåbte sig, at han i sin tid som »fattig Borger i Rip« havde båret en borgers tyngsel, haft indkvarteret landsknægte og betalt skat til byen. Ergo mente han at være en ligeberettiget med de øvrige mestre. Lauget mente åbenbart noget andet.

Han fortsatte tilsyneladende sin håndtering, og holdt endog svende; men var formodentlig ikke videre vellidt som mester. En af naboerne, Jens Pedersen sagde en gang til ham: »Kan du ikke holde Svende, men vil de alle undløbe?« Det ser altså ud til, at han kan have været en urimelig mester. En enkelt svend var dog blevet hos ham igennem mere end to år.

Den næstfølgende oldermænd for skomagerlauget ville gerne have sagen bragt på det rene, og udspurgte svenden for retten, om han nogensinde havde været i laugshuset og drukket øl? I grunden et mærkeligt spørgsmål, men at drikke øl i laugshuset betød at blive godkendt og lade sig indskrive i laugget. Svenden måtte indrømme, at han ikke havde gjort dette,

Barnesko af læder, højre fod. Arkæologisk fund fra Ribe. Fremstillet omkring år 1600. Den Antikvariske Samling ASR 782x2.

da hans husbond heller ikke var medlem. Han havde dog været hos oldermænd og dér fået både øl og mad, og mente at han derved på en måde var anerkendt som skomagersvend. Herefter er det pudsigt at bemærke, hvorledes skomagerlauget nærmest anstrengte sig for at få Rasmus Hansen ind i laugget og anerkendt som mester. Der må have været ført forhandlinger, som ikke er kommet til rettens kundskab, men de følgende retsmøder viser, at hele sagen tilsyneladende havde sit udspring i de sko, som den utilfredse tjener hos hofjægermesteren havde fået lavet. Han havde truet med at sømme dem fast på »kagen«, altså byens skampæl, som en skændsel, da »de hverken kunne holde Vand eller Snavs (ude).« Rasmus Hansen lovede så at forfærdige to par nye sko til hofjægermesterens tjener, hvorpå denne erklærede sig tilfreds – og hele sagen faldt på plads!

En lignende sag løb for bytinget den 16. august 1561, hvor Laurs Mathiasen Toffelmager stod anklaget. Han klarede frisag ved at sværge, at han ikke havde gjort andre støvler eller sko siden han »gav den Forpligt for Rip Ting« tilforn.

De næste sager i Ribes ældste tingbog, hvori skomagere er indblandede, har alle uafsluttet karakter – ligesom så mange andre indførsler i de gamle tingbøger. Det gjaldt tilsyneladende for datidens mennesker om, først at påvise, hvorledes et bestemt handlingsforløb havde udviklet sig. Når dette var fastslået – og hvis ikke parterne var kølnede eller forligte forinden – så kunne man skride til den egentlige anklage. Oftest synes der at have været tale om, at den skadelidte ønskede at redde sin ære og få fastslået, at vedkommende var blevet uretfærdigt beskyldt eller uprovokeret angrebet. Derefter tabte sagerne tilsyneladende interesse. De ses aldrig ført til nogen ende med dom eller påtale af offentligheden, som vi ville have forventet.

Drukenskab

På driktinget (det vil sige første tingdag) efter jul 1572 mødte Anders Staffensen og Jes Tiilst og fortalte, hvordan en af byens håndværkersvende ved navn Svend havde siddet i juletiden og drukket i et værtshus, tilhørende Peder Tiilst. Han havde desværre fyldt sig med mere øl, end han kunne betale for. Han var derfor stukket af fra regningen, var løbet ud ad gadedøren med værten i hælene, som råbte: »Sæt Borgen for dig!« Jes synes at have været søn af Peder Tiilst. På gaden kom just i det samme en skomagersvend ved navn Hans gående med en kande. Sikker en kande fuld af øl eller en tom kande, som der skulle hentes øl i. Han øjnede straks en chance for at gribe ind, måske glad for udsigten til et rask slagsmål. Kort og godt slog han sin kande hårdt ind i ansigtet på Svend, så blodet løb ned over Svends ansigt. Mærkværdigvis råbte Jes Tiilst: »Slå ikke mere. Du får Djævelen, fordi du har slået!« Hans Skomagersvend havde fået blod på tanden, for han svarede: »Havde jeg haft min Kniv, skulle

han have fået mere!« Derpå foer de to håndværkersvende i hårene på hinanden og tumlede om i gadeskarnet i vildt slagsmål. Som så ofte i vidneafgivelserne sluttede det her med, at vidnerne udtalte: »Hvad Skade de videre gjorde hverandre, véd vi ikke!« Man ser dem for sig, vidnerne, med himmelvendte øjne – de skulle ikke have mere i klemme hos de to slagsbørdre og måske risikere at få deres hævn at føle ved anden lejlighed.

»Tirsdag ante Philippi et Jakobi« 1574, det vil sige den 1. maj, kunne man atter møde Jes Tiilst på Ribe Byting, denne gang i selskab med Hans Ditlevsen Guldsmid og Claus Iversen. Jes Tiilst havde fat i en seks år gammel tyverisag. Mikkell Lassen Skomagers svend, Chresten Jørgensen, som var født i Allerup i Nørre Rangstrup Herred, måtte indrømme, at han havde tyvstjålet ål fra en ruse, en »hamme«, som det endnu hedder på lokal dialekt, som tilhørte Claus Iversen. Den var sat »ovenfor Else Lamberts Mølle i Ribe Å«. Det var i sig selv alvorligt nok. Det, som lå hans mester, Mikkell Lassen på sinde, var imidlertid at befri sig og sin familie for mistanke om delagtighed i tyveriet. Mester gik oven i købet i forbøn for sin svend, og bad for bytinget »Gud tilgive ham den onde Gerning, han havde påtaget sig«. Efter tyveriet var Chresten Jørgensen gået hjem til sin moder i Allerup med ålene, og havde åbenbart allerede fortrudt tyveriet, for han fik moderen til at møde op hos Mourids Podebusk og bede om godt vejr for ham. Nu var Mourids Podebusk, som ejede Korsbrødregård i Ribe tillige med meget andet godt omkring i landet, ikke kendt for blødagtighed, tværtimod. Han var altid hastig til at anklage folk, når han følte sig forurettet. Denne gang må moderen have bevæget sin herremands hjerte, for han lod sende bud efter Claus Iversen og bad ham lade sagen fare »for (tyvens) Moder er min Tjenerinde.«

Sølvsignet og aftryk deraf. Har tilhørt Ribe Skomagerlaug. Fremstillet 1649. Den Antikvariske Samling ASR 463.

Tjenerinde skal i denne forbindelse forstås som fæster af en gård, tilhørende Mourids Podebusk. Mourids Podebusk gik endog så vidt, at han opsøgte fogden på Riberhus, Aksel

Viffert og bad ham lade sagen falde på kongens vegne, hvad også skete.

Mikkel Lassen Skomager ville nu være helt sikker på, at folk ikke stadig bar nag og mistan-

ke til ham. Han bad bytinget udfærdige en til-lidserklæring, hvori det hed: »Mikkel Lassen Skomager stod i dag inden alle fire (Ting)stokke og gjorde sit Skudsmål til Borgmester og (By)råd for 24 Dannemænd, hans Grander og Naboer og Laugsbrødre udi Skomageriet, desligeste og for alle Godtfolk, som i Dag Ting søgte, rig eller fattig, ung eller gammel ... om de vidste ham, hans Hustru eller Børn noget at beskyldte på deres Ære og Lempe?» Alle tilstedeværende svarede naturligvis, at de ikke havde andet at beskyldte familien for end hvad godt og ærligt var.

Der fulgte et mærkeligt efterspil, som vi sanner enhver forklaring på. Nogle uger derefter kom nemlig Søren Pedersen fra Kærbølling i Nørre Farup Sogn og bad om en udskrift af sagen om de stjalne ål. Det er ikke muligt at se nogen forbindelse til denne mand, men den må have bestået, da han næppe ellers ville have haft udgift af at bestille den pågældende udskrift.

Den omtalte Jes Tiilst må enten selv have været skomager eller holdt værtshus, hvor skomagerne holdt af at mødes. Hvor der var udskænkning, var der risiko for skænderi og slagsmål, således også her. Palmesøndag 1577 forefaldt følgende i huset hos Jes Tiilst, som bevidnede, at åletyveriet ikke var glemt. En del skomagersvende sad derinde, da der opstod følgende dialog mellem Chresten Sørensen og Mikkel Lassen:

- I lod Stadsbudet (politibetjenten) hente mig. Hvorfor det?
- Fordi jeg lod ham hente en tyv!
- Skulle jeg være en tyv?
- Nej!

Gud bevares! Både tyv og tyvs kumpan (medhjælper). Du stjal ål og ørreder og alle i huset vidste det. Jeg og min kone og børn lå og sov da du stjal af min hamme. Det må du da vide?

- I Dannemænd og Dannekvinder, drages til minde, hvad ord her bliver sagt.
- Du kan selv være en tyv og en skalk. Du skulle ikke drikke af samme potte som os andre i laugget, førend du har gjort det onde godt, som du har forvoldt.

Herpå rejste Jes Tiilst sig og fik Chresten Sørensen sat ud på gaden, men endnu i døren vendte han sig og råbte: Mikkel Lassen. Jeg har ikke stjålet ål i syv år i Djævlens Navn! Kan du så forstå det.

Da Mikkel Lassen derefter forlod selskabet, bad han dem huske på, hvilke ord, der var blevet udtalt. Det kunne være, der blev brug for vidner, hvis der skulle ske ham noget ondt på vejen hjem.

Chresten Sørensen havde nogen tid stået på gaden. Men datidens huse må have været noget lydt, for nabokonen havde hørt hvert ord fra skænkestuen. Hun kom ud og sagde foragteligt til ham:

- Aldrig ville jeg have troet, I var sligt et Skarn. Nu har jeg hørt det af Jeres egen ende Mund.

Chresten vandrede videre til næste værtshus, hvor han glemte sin kappe, men på en eller anden måde fik en langskaftet økse fat, som han gik op ad gaden med. Undervejs kiggede Laurids Hjerrest ud ad sit vindue og sagde til ham:

- Du haver intet Behov at gøre dét, du nu er i færd med.
- Chresten svarede: - Der skal kun fire Slag til at slå dig i Jorden.
- Du går nok selv i Jorden inden du har slået syv! sagde Chresten.
- Ja, og du går i Jorden, hvis jeg slår en Skid!
- Her kom den provokerende Mikkel Lassen hen ad gaden og mødte sin vrede laugsbroder, som igen brugte grov mund og gentog:
- Du kan heller ikke stå for en Skid!

Herpå huggede Chresten Sørensen ud med

Tinkande 1797. Har tilhørt Ribe Skomagerlaug. Det var dog snarere en kande af træ eller stentøj, der omtales i teksten. Den Antikvariske Samling ASR 464A.

øksen efter Mikkell Lassen og gjorde ham »stor Sår og Skade«.

Herefter blev det undersøgt, hvorledes Chresten Sørensens ry i skomagerlauget var. De to, der havde haft oldermanshvervet sidst, vidste ikke noget specielt ufordelagtigt, men hans mester var ikke helt tilfreds med hans vandel og berettede, at Chresten »skikkede sig ret uvilg og med unyttig Sværgeren og Banden og forbandede sig selv meget og ikke ville være under Lydighed under Lauget som andre Svende.«

Desværre får vi heller ikke lejlighed til at erfare, hvilken udgang denne konkrete sag fik, men uvenskabet imellem de to fortsatte, som det kan ses nedenfor.

Drab

I 1577 begik Mikkell Lassen Skomager et drab på skomagersvend Chresten Sørensen, »som han desværre for Skade kom til at ihjelslå.« Retssagen blev indledt med, at man måtte fastslå, hvem, der var berettiget til at forfølge sagen og anklage Mikkell Lassen. Morten Jessen i Råhede, den dræbtes fætter på mødrende side, blev afvist som »eftermålsmand«. Og vi kender ikke hans motiver for at ønske at optræde som anklager. Den dødes bror Hans Sørensen mødte med sin faders fuldmagt og blev godkendt. Chresten og Hans Sørensen var sønner af klokkeren i Arrild, Søren Andersen Kimer. Sagen trak sig tungt gennem adskillige tingdage, men kan i korthed refereres således:

Forud for sagens fremlæggelse gav den dødes familie »en fuld og fast tryk Orfejde« til Mikkell Lassen. Orfejde betyder, at de lovede i mange vidners påhør, at de aldrig sidenhen ville laste Mikkell Lassen for hans udåd. Sagen »skal aldrig videre efter denne Dag oprippes eller påtales udaf dennem eller deres Arvinger, ... men (de) vil agte ham og hans Arvinger udaf hans Blod og ikkun tale godt til dem, hvor de måtte mødes på Vej eller Sti, i Byen eller uden Byen, ihvorsomhelst de findes eller mødes her-efter.«

Derefter lagde den dødes familie ud med at kræve en bod på 120 gode, gamle daler. Halvparten at betale straks og halvparten til næstkommende kyndelmisse. Mikkell Lassen accepterede dette vilkår. Hvor han iøvrigt kunne se udvej for at fremskaffe denne enorme sum får stå hen. Den svarede til prisen på henved 20 par okser.

Selv om Mikkell Lassen nu havde indgået fred med sit offers slægt, kunne han ikke holde gode venner med andre. Senere på året var det galt med ham igen. Et par karle, som skulle bære vand til en hest, der stod opstaldet i en

stald i Saltgade hørte, at Søren Obbisen, Obbi Solbjergs søn »gav Mikkell Lassen mange Skænd og ubekvemme Ord udi hans eget Hus.« Årsagen syntes at have været, at Mikkell Lassen krævede en gæld indfriet hos Søren Obbisen. Nu skyldte han jo mange penge bort, og var nok i en noget desperat situation. De pågældende karle må være blevet stående nogen tid og hørt på skænderiet, for de kunne berette, at Søren Obbisen »drog sin Kniv tre eller fire Gange og villet slaget til hannem med den, var han ikke undkommet.« Det endte med, at Søren Obbisen råbte til Mikkell Lassen, idet de skiltes: »Hvor vi betrædes (mødes) inden eller uden Byen, skal du få Hug, frit på dit Hoved!« Vidnesbyrdene var fældende, men man kunne ikke stille noget op imod Søren Obbisen, thi han mødte ikke for retten, selv om stadsbudet (politibetjenten) havde tilsagt ham.

Stolestadestrid

I ældre tid var det forbundet med voldsom prestige at have faste pladser i kirken. De fornemste pladser var de forreste, mænd til højre, kvinder til venstre. På den bageste bænk sad rakkerne. Det var desuden regnet for finere at sidde tæt på midtergangen og ringest at sidde yderst ved kirkevæggen. Når nogen handlede med fast ejendom, kunne det være nævnt i skødet, om stolestadepladserne fulgte med i købet eller ikke. Ved dødsfald eller fraflytning fra byen, kunne der let opstå tvivl om, hvem, der havde ret til at indtage ledige pladser. Der kendes eksempler på stolestadestridigheder fra så godt som enhver kirke i landet.

Jens Pedersen Skomager var blevet uenig med Matz Nielsen om, hvis kone, der havde ret til at indtage en bestemt plads i Sankt Katarinae Kirke. Indførslen er ganske kort og rummer ingen afgørelse af striden. Jens sagde til Matz, at hans kone havde stået samfulde 28

år i samme stolestand. Matz svarede, at det var løgn. Jens svarede igen, at Matz selv kunne være en løgner!

Slagsmål i skomagerlauget

Når der var anledning til selskabelig sammenkomst i den gamle købstad, blev den gerne udnyttet til fulde. En af anledningerne kunne være laugenes møder, hvor alle af standen var samlede. Efter en sådan laugsdag, fjerde påskedag 1593, var Ribe bys skomagere samlede i mester Lave Hjerresens hus, hvor de ville drikke lidt øl, når de nu alligevel var samlede. Mester Henning Andersen, en lystig herre, dansede i stuen med Laue Hjerresens datter til en trallemelodi fra de øvrige skomagere. Visen var plattysk og hed »Simon, Simon dat war ein dapper Mann«. Da dansen var ovre, gik Henning Andersen videre til næste mand i rækken, mester Kristen Rasmussen og opfordrede ham til at danse med husets datter. Det ville han imidlertid ikke. Henning Andersen gik videre til næste mand i bænken, en svend ved navn Jes Pedersen, og lagde sin hånd på hans hoved med opfordringen »Så må du danse!« Jes Pedersen ville heller ikke og daskede til Henning Andersens hånd, men var så uheldig (eller drukken), at han ramte Kristen Rasmussen kraftigt på munden med sin hånd. Kristen Rasmussen gav straks igen med tre eller fire gode slag og de to hidsigpropper gerådede i slagsmål, uagtet de øvrige forsøgte at lægge sig imellem. Jes Pedersen havde fået skrabet huden af panden over sit højre øje; men han havde betalt tilbage ved at bide Kristen Rasmussens finger i stykker. Kristen Rasmussen gik i kur hos en af stadens bartskeerere, mester Klavs Junge, men desværre med ringe resultat. Kristen Rasmussen frygtede til sidst for at skulde miste det yderste led på sin finger. I sin nød ville han nu prøve en af stadens øvrige bart-

skærere, nemlig mester Kristoffer. Det kunne dog ikke tillades; thi bartskærernes lavsskrå forbød den ene at tage den andens patienter. Kristen Rasmussen bad nu to af sine venner gå til Klavs Junge og spørge, om han havde noget imod, at han skiftede læge. Klavs Junge var ikke hjemme, men må have vidst, at henvendelsen ville komme; for han havde instrueret sin kone i at svare således: »Det stod ikke til, at hendes husbond kunne helbrede fingeren uden at sætte det yderste led af. Kunne en anden bartskær gøre det bedre, ville de ikke sætte sig imod det; men dersom den anden ikke kunne gøre det bedre, skulle hun og hendes mand fortryde derpå.«

Det henstår derpå noget uklart, hvorledes sagsforløbet blev. Skadevolderen Jes Pedersen måtte stille kaution (»stille Borgen«) som sikkerhed for, at han ikke ville stikke af fra Ribe, mens sagen verserede. Kristen Rasmussen skulle stille kaution for, at han ikke ville forulempe Jes Pedersen i samme tidsrum, hverken i ord eller gerning.

Det ser ud som om den sølle finger atter kom under behandling, men det kan ikke bevises, hvorvidt det yderste led måtte sættes af eller ej. Skadevolderen blev gjort ansvarlig for lønnen til bartskæreren, i alt seks mark. Dertil skulle han betale en erstatning, men størrelsen af denne findes ikke fastsat i tingbogen. Jes Pedersen har rimeligvis været ubemidlet og ude af stand til at betale noget særligt. To mænd havde været hos ham førend »tov gik«, det vil sige før indstævningen for retten var forkyndt. Han havde da erklæret sig aldeles uvillig til at indgå noget som helst forlig og havde forladt forhandlingerne, tvær og vrissen. Det er desværre ikke muligt at se, hvorledes sagen endte, da der ikke findes videre indført i protokollen.

En næsten tilsvarende episode udspillede sig i Saltgade i 1580. Et par karle fra Bobøl var

kommet til stads og ville gerne have lidt morskab, inden de skulle hjemad. Det var Chresten Pedersens sønner, Laue og Hans. De var vel bevæbnede; hver havde en »degen« (et kort sværd), og en af dem ejede »en bysse« eller »et fyrrør« som den også ofte benævnes. Da de gik ud igennem Saltgade og kom forbi Niels Poulsens stald, hørte de, at der var folk derinde. De greb hver deres degen og huggede den i gaden og råbte: »Her er nok Røvere. De skal få de vælske Pokker.« Men der kom ingen ud til dem. Så gik de endnu en tur gennem gaden, og ud for Peder Hegelunds stalddør sagde de til gårdskarlen Mats:

– Du råbte efter os! Kom her ud, idet du får tusind Pokker!

Mats svarede: I gode Karle eller Danne-mænd, hvilke I være, jeg haver intet med Eder at gøre. Ikke heller haver jeg råbt efter Eder.

I det samme trak han døren til, og godt det samme, for en af de provokerende karle stak sit degen ind ad en sprække mellem port og dør så der blev ridser i træværket. Da der nu heller ikke blev slagsmål ud af dette møde, fortsatte de deres færd. Ud for borgmester Fannings stald traf de på Mads Jostsen og greb fat i ham, holdt ham fast og skød deres »fyrrør« af bag hans ryg og op mod stalddøgen. Herefter kom en af byens stadsbude, det vil sige betjente til. Han må have været adviseret, men var altså ene mand imod de to gale karle. Han sagde: Havde jeg en Mand til Hjælp, da skulle de følge mig til Borgmesteren.

En tilskuer, Ib Tormom kom til og bemærkede til stadsbudet: Bliv hellere fra dem. Det er for risikabelt at gå til dem.

– Jeg skal til dem i tusind Djævles Navn. De skal ikke gå og skyde her i Byen som de lyster.

– Bliv fra dem.

– Kan jeg ikke få en karl til hjælp? I står der så mange, det hjælper ingen Djævel!

Tinbæger 1797. Har tilhørt Ribe Skomagerlaug. Den Antikvariske Samling ASR 464B.

En karl ved navn Søren, som var skomager-svend, Hans Pedersens søn fra Ribe havde mandshjerte nok til at træde til.

– Vil ikke andre, så vil jeg gå som en karl!

De to behjertede mænd fulgte efter ballademagerne, og i nogen afstand derfra fulgte en hoben nysgerrige. Der lød forskellige kommentarer.

– Nu skamferer de visselig Byens Bro og Bygning med deres dragne Værger, som de løber og hugger med.

Optoget gik ad Pajpøtgade hen imod Nørreport, imens Søren forsynede sig med en langskæftet økse, som han tog fra en dreng. I forvejen havde han en fork i den anden hånd. De to Bobøl-karle satte sig til modværge. Laue havde

yderligere trukket et sværd, så at brødrene nu var bevæbnede med to korte sværd, et langt og et »fyrrør«. De gjorde opstand imod arrestationen, men Søren slog til Laue med sin fork, så han faldt omkuld. Ib Tormom råbte til ham:

– Slå ikke mere. Stik ham hellere, ellers går det galt. Anders Stadsbud rejste den faldne op med bemærkningen: Var du gået frivilligt med til Borgmesteren, havde du været det slag foruden.

Søren, der var kommet lidt bagud, kom nu løbende til, men gled ned ad brinken ved broen ind til Nørreport og slog sin fod, så han ikke kunne følge med mere.

Langt om længe fik man de to kumpaner fastholdt. De er formodentlig sat til afkøling i

»Finkeburet«, hvorfra de blev stillet for bytinget den 21. maj 1580. Her havde Laue den frækhed at anklage to skomagersvende, Søren og en Oluf Karlsen for at have lemlæstet ham. Søren havde stukket ham i baghovedet med sin fork, og Oluf havde slået tre tænder ud af hans mund. Desuden fandt han, at de anklager, der rejstes imod ham og hans bror var urette. De var rejst af de samme som »var i Flok og Følge og gjorde dennem deres Sår og Skade.« Kort sagt, de havde været talmæssigt underlegne.

I dette tilfælde kender vi dommen. De to Bobøl-karle blev idømt at bøde til kongen og til byen fordi de havde »huggen og stukken med deres dragne Væрге, desligest skydt deres Bysse af i Byens Gader samt truet og undsagt Folk«. Bødens størrelse er dog ikke angivet.

Note

Slagsmålssagen har været omtalt af J.F.Kinch i artiklen »Af Ribe Bys Tingbøger fra Slutningen af det sekstende Århundrede« i Samlinger til Jysk Historie og Topografi, 3. Bd. 1870-71, pag. 189ff.

Iøvrigt grunder artiklen sig på Ribe Bys Tingbøger, Landsarkivet for Nørrejylland.

Søren Mulvad, født 1948, Varming Vesterby 9, 6760 Ribe. Lærer. Har tidligere skrevet artikler i Fra Ribe Amt, Seem sogns historie 1997, samt en lang række artikler i ugeblade og tidsskrifter, samt flere teaterstykker for børn og voksne.